

VODIČ ZA ODRŽIVO FINANSIRANJE BIODIVERZITETA, EKOSISTEMA I ZAŠTIĆENIH PODRUČJA NA ZAPADNOM BALKANU

POJMOVNIK: KLJUČNI POJMOVI I DEFINICIJE

Mladen Lazić i Lusi Emerton

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Agenda 2030	Agendu za održivi razvoj za period do 2030. godine, zajedno s 17 Ciljeva održivog razvoja (SDG) i 169 podciljeva, usvojili su 25. septembra 2015. šefovi država i vlada na posebnom samitu UN, i njome se izražava riješenost da se iskorijeni siromaštvo i postigne održivi razvoj širom sveta do 2030. godine.
Adaptacija, prilagođavanje (vidjeti Adaptacija na klimatske promjene)	U specifičnom kontekstu klimatskih promjena, mjere za prilagođavanje stvarnim ili očekivanim budućim klimatskim promjenama koje nastoje da umanje ranjivost ljudskih ili prirodnih sistema na štetna dejstva klimatskih promjena (npr. porast nivoa mora, intenzivnije ekstremne vremenske prilike ili neizvjesnost u snabdijevanju hranom). Također obuhvata iskorištavanje u najvećoj mogućoj mjeri svih potencijalnih korisnih mogućnosti povezanih s klimatskim promjenama (na primjer, duža sezona rasta, povećani prinosi ili smanjeni sezonski vodni stres).
Agroekološke mjere	U skladu s definicijom EU, agroekološke mjere osmišljene su kako bi kroz plaćanja za pružanje usluga zaštite životne sredine podstakle poljoprivrednike da zaštite i poboljšaju životnu sredinu na svom poljoprivrednom zemljištu. Poljoprivrednici se obavezuju da na period od najmanje pet godina usvoje ekološke poljoprivredne tehnike koje su povoljnije po životnu sredinu od onih koje od njih inače zahtijevaju zakoni i propisi, a zauzvrat dobijaju plaćanja koja im nadoknađuju eventualne dodatne troškove i izgubljeni prihod.
Ciljevi biodiverziteta iz Ajčija	Ciljevi biodiverziteta iz Ajčija obuhvaćeni su Strateškim planom za biodiverzitet 2011-2020. koji je usvojila Konferencija strana potpisnica Konvencije o biološkoj raznovrsnosti 2010. godine. Radi se o 20 vremenski izraženih mjerljivih ciljeva za očuvanje biološke raznovrsnosti koji treba da se ispune do 2020. godine.
Andeoski investitor	Pojedinac koji koristi sopstvena sredstva za pružanje finansijske (a ponekad i druge vrste) podrške malim startapovima ili preduzetnicima, često u zamjenu za vlasnički kapital u kompaniji.
Klasa sredstava	Grupa investicija koje pokazuju slične karakteristike i podliježu istim zakonima i propisima. Obično se smatra da ima četiri klase sredstava: akcije ili udjeli, obveznice ili instrumenti s fiksnim prinosom, tržište novca ili ekvivalenti gotovine, te nekretnine ili druga materijalna sredstva (kao što su roba, fjučeri, drugi finansijski derivati, pa čak i kriptovalute).
Biodiverzitet	Raznovrsnost među živim organizmima iz svih izvora, uključujući tu i kopnene, morske i druge vodene ekosisteme i ekološke komplekse čiji su dio. Ovaj izraz podrazumijeva raznovrsnost unutar vrste, između vrsta i raznovrsnost ekosistema.
Bankarstvo za biodiverzitet	Vidjeti Bankarstvo za staništa.
Privredni subjekti s elementom biodiverziteta	Komercijalni poslovni poduhvati koji generiraju profit aktivnostima koje čuvaju biodiverzitet i pozitivno na njega utiču, koji koriste biološke resurse na održiv način i pravično dijele koristi koje proističu iz takvog korištenja resursa.
Kompenzacija biodiverziteta	Aktivnosti očuvanja prirode namijenjene nadoknađivanju preostalog, neizbježnog uticaja na biološku raznovrsnost prouzrokovanog projektima. Obično podrazumijevaju ulaganje u rehabilitaciju ili očuvanje ekvivalentnih resursa, staništa ili čak vrsta na drugoj lokaciji. Cilj je osigurati barem da nema neto gubitka biološke raznovrsnosti, a, kada je to moguće, eventualno i da se ostvari neto dobitak. Kompenzacija se obično preduzima kao krajnje sredstvo i nalazi se na samom dnu hijerarhije mjera i aktivnosti ublažavanja uticaja, tek pošto je šteta po životnu sredinu na datoj lokaciji smanjena i ublažena u najvećoj mogućoj mjeri.
Proizvodi zasnovani na biodiverzitetu	Proizvodi koji zavise od bioloških resursa (što uključuje vrste, gene i ekosisteme) ili se dobijaju od njih, gdje su biološki resursi glavni input ili sirovina.
Proizvodi pogodni za biodiverzitet	Proizvodi koji se beru, žanju, proizvode i/ili prerađuju na takav način da ne narušavaju biodiverzitet ili, čemu se daje prednost, na način da unapređuju i promoviraju očuvanje prirode, održivo korištenje i pravičnu podjelu koristi među svim zainteresiranim stranama.
Biotrgovina	Prikupljanje, proizvodnja, preinačavanje i komercijalizacija roba i usluga proisteklih iz biodiverziteta u skladu s kriterijumima ekološke, društvene i ekonomske održivosti.
Mješovito finansiranje	Korištenje razvojnih finansijskih sredstava dobijenih od države, razvojnih banaka ili drugih agencija pod koncesionalnim (povoljnim) uslovima, po stopi nižoj od tržišne ili u kombinaciji s tehničkom pomoći, u cilju ubrzanja i mobilizacije komercijalnih finansijskih sredstava.
Brend	Poseban identitet, narativ, a obično i znak ili simbol koji je povezan s određenim proizvodom, lokacijom i/ili regionom.
Tržišta kapitala	Tržište na kom kupci i prodavači trguju finansijskim vrijednosnim papirima i drugim instrumentima (kao što su udjeli, akcije, obveznice, zadužnice odn. debenture i druge dugoročne investicije). Ova tržišta osiguravaju mehanizam za usmjeravanje bogatstva stediša i investitora ka onima kojima je kapital potreban, kao što su kompanije ili države. Primjeri obuhvataju tržište akcija, tržište obveznica, tržište valuta i deviza.

Marketing s višim ciljem	Uzajamno korisna saradnja između profitnih kompanija i dobrotvornih organizacija, fondacija ili drugih neprofitnih organizacija odn. organizacija od javnog interesa, čiji je cilj da unaprijedi promet prvih i promovira cilj ovih drugih. Često podrazumijeva podjelu dijela prihoda ostvarenog komercijalnom prodajom robe i usluga ili uvođenje dodatne naknade, donacije ili doplate na cijenu proizvoda.
Certifikacija	Postupak mjerenja, ispitivanja i potvrđivanja da li su neka roba ili usluga ispunile određene uslove i zahtjeve tokom proizvodnje, prodaje ili isporuke. Obično nezavisna agencija kao treće lice sprovodi certifikaciju periodično i obnavlja certifikate koji se dodjeljuju prema strogim i jasno definiranim kriterijima.
Poglavlje 27 – životna sredina	Dio pravnih tekovina EU koji se bavi životnom sredinom i obuhvata preko 200 velikih zakonskih akata koji se odnose na horizontalno zakonodavstvo, kvalitet vode i vazduha, upravljanje otpadom, zaštitu prirode, kontrolu industrijskog zagađenja i upravljanje rizikom, hemikalije i genetski modificirane organizme (GMO), buku i šumarstvo. Poštovanje pravnih tekovina zahtjeva značajna ulaganja.
Adaptacija na klimatske promjene	Mjere za prilagođavanje stvarnim ili očekivanim u budućnosti klimatskim promjenama koje nastoje da smanje osjetljivost ljudskih ili prirodnih sistema na štetne uticaje klimatskih promjena (npr. porast nivoa mora, intenzivnije ekstremne vremenske prilike ili neizvjesnost snabdijevanja hranom). Ovaj izraz obuhvata i iskorištavanje svih potencijalno korisnih prilika povezanih s klimatskim promjenama (na primjer, duže sezone rasta, povećani prinosi ili smanjeni sezonski vodni stres).
Ublažavanje uticaja na klimu	Mjere za smanjenje, stabilizaciju ili sprečavanje emisije štetnih gasova s efektom staklene bašte u atmosferu, na primjer smanjivanjem izvora tih gasova (kao što je sagorijevanje fosilnih goriva radi proizvodnje struje, toplote ili za transport), ili jačanjem onih koji akumuliraju i skladište ove gasove (npr. okeani, šume, močvare, travnate površine i zemljište), ili usvajanje novih i poboljšanih tehnologija (npr. obnovljiva energija, poboljšanje stare ili neefikasne opreme, unapređenje projektiranja i planiranja).
Koncesija	Ugovoreno pravo obavljanja poslovne ili druge aktivnosti u definiranom području, kao što je istraživanje ili razvoj njegovih prirodnih resursa ili pružanje komercijalnih usluga (restorani, prodavnice suvenira, vođene ture, hoteli). Proces odabira za koncesiju obično se vrši putem javnih konkursa gdje se ponuđači međusobno nadmeću.
Bankarstvo za očuvanje prirode	Vidjeti Bankarstvo za staništa.
Službenost radi očuvanja prirode	Dobrovoljni pravni sporazum kojim se trajno ograničava korištenje zemljišta kako bi se zaštitila njegova vrijednost u smislu očuvanja prirode.
Starateljski fond za očuvanje prirode	Privatne, pravno nezavisne institucije osnovane da aktiviraju resurse i osiguraju stabilne, održive, dugoročne izvore finansiranja zaštite prirode i održivog upravljanja prirodnim resursima u područjima velike biološke raznovrsnosti. Služe kao mehanizmi za mobilizaciju sredstava čitavog niza različitih donatora, države i privatnog sektora u cilju postizanja ciljeva očuvanja prirode.
Konvencija o biološkoj raznovrsnosti	Konvencija o biološkoj raznovrsnosti je međunarodni pravno obavezujući ugovor s tri glavna cilja: očuvanje biološke raznovrsnosti, održivo korištenje biodiverziteta i pravedna i pravična podjela koristi koje proističu iz upotrebe genetskih resursa. Otvorena je za potpisivanje na Samitu o planeti Zemlje u Rio de Janeiru 1992. godine, a na snagu je stupila 1993. godine.
Ekološki i društveno odgovorno poslovanje	Društveno odgovorno poslovanje je koncept kojim kompanije integrišu društvena i ekološka pitanja u svoje poslovanje i u svoje odnose sa svim zainteresiranim stranama na dobrovoljnoj bazi.
Grupno finansiranje (crowdfunding)	Način prikupljanja finansijskih sredstava putem kolektivnog napora, obično traženjem donacija za neki određeni cilj preko interneta. Obično funkcioniše na osnovu velikog broja ljudi od kojih svako doprinese malom svotom novca. Uglavnom se smatra da postoje četiri kategorije grupnog finansiranja: na osnovu donacija ili dobrotvornih priloga, na osnovu nagrada, na osnovu dugovanja i na osnovu kapitala (vidjeti definicije).
Obveznice – zadužnice (debenture)	Dugoročni vrijednosni papiri s kamatom po fiksnoj stopi koje emituju kompanije; ove obveznice osigurane su sredstvima emitenta.
Finansiranje zaduživanjem	Novac koji mora biti vraćen, obično s kamatama, uz uslove koji određuju veličinu zajma, kamatnu stopu i datum dospijeca ili obnavljanja. Može biti u obliku zajma od banke ili drugog finansijskog posrednika, ili vrijednosnih papira kao što su državne i korporativne obveznice, depozitne potvrde i osigurani vrijednosni papiri.
Zamjenski aranžmani – dug za očuvanje prirode	Svop aranžmani tipa dug za očuvanje prirode predstavljaju finansijske transakcije gdje jedan dio stranog duga zemlje u razvoju biva oprošten u zamjenu za lokalne investicije u mjere očuvanja životne sredine.
Smanjenje rizika od katastrofa	Koncept i praksa smanjenja rizika od katastrofa sistematskim naporima za analizu i upravljanje uzročnim faktorima katastrofa, uključujući tu i smanjenu izloženost opasnostima, manju ranjivost ljudi i imovine, pametno upravljanje zemljištem i životnom sredinom i bolju spremnost za štetne događaje.

Eko certifikacija	Proces mjerenja, ispitivanja i provjere da li je neka roba ili usluga ispunila određene kriterijume zaštite životne sredine odnosno uticaja na životnu sredinu tokom proizvodnje, prodaje ili isporuke. Obično nezavisna agencija kao treće lice periodično sprovodi certifikaciju i obnavlja certifikate, koji se dodjeljuju prema strogim i jasno definiranim kriterijumima. Većina usluga certifikacije povezana je s logotipom (eko oznakom).
Eko oznaka	Eko oznaka ukazuje na ukupne osobine proizvoda (odn. robe ili usluge) koje daju prednosti po životnu sredinu unutar kategorije proizvoda na osnovu uzimanja u obzir životnog ciklusa, a dodjeljuje je nepristrasna treća strana onim proizvodima koji ispunjavaju utvrđene kriterijume za predvodnike na polju zaštite životne sredine.
Ekološko-fiskalni transferi	Uključivanje ekoloških kriterijuma (kao što su zaštićena područja, područja upravljanja slivom ili bogatstvo biološke raznovrsnosti) u kriterijume ili formule za utvrđivanje preraspodjele fiskalnih prihoda s centralnog na niže nivoe. EFT služe kao način nagrađivanja i nadoknade lokalnih troškova očuvanja prirode.
Ekosistem	Dinamični kompleks zajednica biljaka, životinja i mikroorganizama i njihovog neživog okruženja koji djeluje kao funkcionalna cjelina. To se može odnositi na bilo koju funkcionalnu jedinicu na bilo kojoj skali (npr. grumen zemlje, jezerce, šumu, biom ili čitavu biosferu). Ljudi su sastavni dio ekosistema.
Adaptacija zasnovana na ekosistemu	Upotreba biodiverziteta i usluga ekosistema kao dijela sveobuhvatne strategije adaptacije kako bi se ljudima pomoglo da se prilagode negativnim dejstvima klimatskih promjena (npr. održiva poljoprivreda, integrirano upravljanje vodnim resursima, obnova priobalnog močvarnog područja, održivo upravljanje šumama). Vidjeti Adaptacija, Adaptacija na klimatske promjene.
Usluge ekosistema	Koristi koje ljudi dobijaju iz ekosistema, što obuhvata usluge snabdijevanja kao npr. hranom i vodom; usluge regulacije, kao što su kontrola poplava i bolesti; kulturne usluge kao što su rekreativne i kulturne koristi; i usluge podrške kao što je kruženje hranljivih materija koje održava uslove za život na Zemlji.
Ekoturizam	Odgovorna putovanja u prirodna područja kojima se čuva životna sredina i održava dobrobit lokalnog stanovništva, a izraz obuhvata i tumačenje i obrazovanje.
Ugrožene vrste	Vrste divljih životinja ili biljaka koje su suočene s velikim rizikom od izumiranja u divljini na svim mjestima gdje se javljaju ili značajnom dijelu takvih mjesta.
Zadužbinski fondovi	Fondovi koji ulažu glavnici kapitala a za predviđenu namjenu troše samo zarađenu kamatu.
Pravne tekovine EU	Sva zajednička prava, obaveze i pravila koja su obavezujuća za sve zemlje EU kao članice EU. Radi pregovora između EU i zemalja kandidata za članstvo pravne tekovine podijeljene su na 35 različitih oblasti politika koja se nazivaju poglavljima, a o svakom poglavlju pregovara se zasebno.
Direktive EU o prirodi	Svi propisi na nivou EU kojima se štite priroda i biodiverzitet, što obuhvata i one koje je najvažnije spomenuti, Direktivu o pticama (1979) i Direktivu o staništima (1992).
Europski Zeleni dogovor – Green Deal	Strategija za rast i niz političkih inicijativa koje su lansirane 2019. godine i daju mapu puta za održivost ekonomije EU. Ciljevi su, između ostalog, dostizanje klimatski neutralnog djelovanja do 2050. godine, zaštita života ljudi, životinja i biljaka smanjenjem zagađenja, pomaganje kompanijama da postanu svjetski lideri u čistim proizvodima i tehnologijama, kao i osiguravanje pravedne i inkluzivne tranzicije.
Ekološki, socijalni i kriterijumi upravljanja (ESU/ESG)	Skup standarda za poslovanje koje primjenjuju investitori a koriste se i na tržištima kapitala za procjenu korporativnog ponašanja i provjeru potencijalnih ulaganja u smislu njihovog uticaja na životnu sredinu, društvo i upravljanje. Ekološki kriterijumi uzimaju u obzir kako se privredno društvo ponaša u gazdovanju prirodom. Socijalni kriterijumi razmatraju kako se upravlja odnosima sa zaposlenima, dobavljačima, klijentima i zajednicama u kojima posluje. Kriterijumi upravljanja bave se rukovodstvom, platama direktora i rukovodilaca, revizijama, unutrašnjom kontrolom i pravima akcionara.
Finansiranje vlasničkog kapitala	Finansiranje od strane investitora ili akcionara u zamjenu za učešće u vlasništvu nad privrednim društvom (kupovina udjela i akcija). Investitorima se ne vraća novac, ali oni gledaju da podrže to privredno društvo i da na kraju prodaju svoje učešće, u idealnom slučaju s velikom dobiti.
Finansijski prinos	Profit zarađen na investiciju tokom određenog vremenskog perioda. Obično se izražava kao procenat od početnog ulaganja.
Fiskalni bilans	Razlika između prihoda i rashoda države. Kada je bilans negativan, država ima fiskalni deficit, a kada je pozitivan država ima fiskalni suficit.
Fiskalna decentralizacija	Prijenos odgovornosti za rashode i raspodjelu prihoda na niže nivoe vlasti.
Fiskalna izdvajanja (hipotekacija)	Izdvajanje dijela ili ukupnih sredstava iz nekog izvora javnih prihoda, od određenog poreza, za izdatke u posebne svrhe (kao što je očuvanje životne sredine).

Fiskalni instrument	Fiskalni instrumenti su budžet, oporezivanje, javni rashodi, javni radovi i javni dug. Primjenjuju se da utiču na ekonomiju koristeći potrošnju i oporezivanje kao podstrek ili ograničavanje privatnih izdataka za potrošnju i investicije.
Bespovratna sredstva (grantovi)	Sredstva ili proizvodi koji se ne vraćaju i koje je jedna strana (davalac granta) isplatila ili dala primaocu. Davaoci grantova često su vladine službe, korporacije, fondacije, starateljski fondovi ili razvojni donatori, a primaoci su često nevladine organizacije ili organizacije civilnog društva, obrazovne institucije, privredni subjekti ili pojedinci.
Zelena obveznica	Tržišni instrument s fiksnim prinosom kojim se može trgovati a čiji je cilj prikupljanje finansijskih sredstava za projekte zaštite životne sredine. Obveznice obično izdaju suverene države, pokrajine, općine ili privredni subjekti radi prikupljanja sredstava unaprijed, uz obećanje da će investitoru otplatiti vrijednost obveznice i da će periodično isplaćivati kamatu.
Zelena budžetiranje	Korištenje alata kreiranja budžetske politike za postizanje ekoloških ciljeva. Obuhvata procjenu uticaja budžetske i fiskalne politike na životnu sredinu i ocjenu njihove usklađenosti s ispunjavanjem međunarodnih i obaveza u zemlji. Zelena budžetiranje također može doprinijeti informiranoj raspravi zasnovanoj na dokazima i razgovorima o održivom rastu.
Zeleni projekat	Projekat s ciljem da se poboljša situacija u vezi s određenim ekološkim izazovom.
Stanište	Lokacija ili okruženje u kome živi neka vrsta.
Bankarstvo za staništa	Sistem trgovine ili razmjene u kome se mogu „zaraditi“ krediti od stvaranja, obnavljanja, unapređenja ili očuvanja određenih prirodnih staništa, a mogu se i kupiti u cilju kompenzacije ili „neutraliziranja“ negativnih uticaja razvojnih aktivnosti na biodiverzitet i ekosisteme.
Degradacija staništa	Narušavanje kvaliteta staništa za neku vrstu, npr. vezano za promjene u dostupnosti hrane, vegetaciji ili klimi.
Fragmentacija staništa	Proces i posljedica razbijanja područja povezanih, susjednih staništa na odvojene, zasebne manje površine.
Gubitak staništa	Područje koje je postalo potpuno neodgovarajuće za neku vrstu.
Investiranje radi uticaja	Ulaganja u privredna društva, organizacije i fondove s izričitom namjerom da osim što daju finansijski prinos na uloženo imaju i mjerljiv i blagotvoran uticaj na društvo ili životnu sredinu. Najveći dio investiranja radi uticaja potiče od institucionalnih investitora, ali danas čitav niz društveno svjesnih ili etičkih kompanija za finansijske usluge, investicionih platformi na internetu i mreža investitora nude pojedincima priliku da učestvuju.
Institucionalni investitori	Velike institucije, kao što su banke, osiguravajuća društva, penzioni fondovi, sindikalni fondovi, hedž fondovi, zajednički fondovi, fondovi kojima se trguje na berzi i zadužbine koje kupuju i prodaju vrijednosne papire za svoj investicioni portfolio. Institucionalni investitori mogu ulagati ili u ime drugih ili u svoje ime.
Kamatna stopa	Srazmjerni dio zajma ili depozita koji se otplaćuje kao kamata zajmodavcu, obično izražen kao procenat na godišnjem nivou.
Milenijumska procjena ekosistema	Na osnovu poziva generalnog sekretara Ujedinjenih nacija 2000. godine pokrenuta je Milenijumska procjena s ciljem da razmotri posljedice promjene ekosistema po dobrobit čovjeka i naučnu osnovu za djelovanje koje je potrebno da se poboljša očuvanje prirode i održiva upotreba ekosistema i njihov doprinos dobrobiti čovjeka. Učestvovalo je više od 1.360 stručnjaka širom sveta.
Bankarstvo za ublažavanje uticaja	Vidjeti Bankarstvo za staništa.
Mjere ublažavanja uticaja/dejstva	Mjere koje imaju za cilj uklanjanje, smanjenje ili kontrolu negativnih dejstava na životnu sredinu nekog projekta. Obuhvataju nadoknadu ili obeštećenje za svako narušavanje životne sredine uzrokovano tim dejstvima putem zamjene, obnavljanjem, kompenzacijom ili drugim sredstvima.
Ublažavanje uticaja (vidjeti Ublažavanje uticaja na klimu)	U specifičnom kontekstu klimatskih promjena, mjere za smanjenje, stabilizaciju ili sprečavanje emisije štetnih gasova s efektom staklene bašte u atmosferu, na primer smanjivanjem izvora tih gasova (kao što je sagorijevanje fosilnih goriva radi proizvodnje struje, toplote ili za transport), jačanjem „ponora“ koji akumuliraju i skladište ove gasove (npr. okeani, šume, močvare, travnate površine i zemljište), ili usvajanjem novih i poboljšanih tehnologija (npr. obnovljiva energija, poboljšanje stare ili neefikasne opreme, unapređenje projektiranja i planiranja).

Hijerarhija mjera ublažavanja uticaja	U specifičnom kontekstu očuvanja životne sredine, biodiverziteta i ekosistema, hijerarhija mjera ublažavanja uticaja definiše se kao: izbjegavanje (mjere preduzete da bi se od početka izbjeglo stvaranje uticaja), minimiziranje (mjere preduzete da se smanji trajanje, intenzitet i/ili stepen uticaja koji ne mogu u potpunosti se izbjegavati), kompenzacija (mjere preduzete radi kompenzacije bilo kojih značajnih preostalih štetnih uticaja koji se ne mogu izbjeći, minimizirati i/ili sanirati ili obnoviti, a kako bi se postiglo da nema neto gubitka ili, ako je moguće i čemu se daje prednost, da dođe do neto dobitka biodiverziteta), i nadoknađivanje (mjere za nadoknadu, ispravljanje ili plaćanje štete zbog gubitka biološke raznovrsnosti prouzrokovanog projektom koji ne postiže da nema neto gubitka ili da ima neto dobitka biodiverziteta).
Zajednički fondovi	Profesionalno vođen investicioni program koji objedinjuje sredstva investitora i ulaže ih u raznovrstan portfolio akcija, obveznica i drugih vrijednosnih papira. Svaki član fonda srazmjerno učestvuje u dobitima ili gubicima.
Natura 2000	Mreža mjesta odn. lokacija za razmnožavanje i odmaranje rijetkih i ugroženih vrsta, kao i neke rijetke vrste prirodnih staništa koja su zaštićena sama po sebi. Cilj mreže je da osigura dugoročan opstanak najdragocjenijih i najugroženijih vrsta i staništa u Europi koji su navedeni i u Direktivi o pticama i u Direktivi o staništima.
Princip „bez neto gubitka“	Da bi se izbjegao neto gubitak biološke raznovrsnosti i usluga ekosistema, štete nastale kao posljedica ljudskih aktivnosti moraju biti izbalansirane dobitima koji su im najmanje ekvivalentni.
Offshore investicije	Držanje sredstava na teritoriji koja nije država boravka. Ovaj izraz se može koristiti za opisivanje stranih banaka, korporacija, investicija i depozita. Offshore teritorije predstavljaju općeprihvaćen način smanjenja poreza koji se u većini zemalja naplaćuju kako velikim tako i malim investitorima.
Oportunitetni trošak	Korist, dobit ili vrijednost nečega čega se treba odreći da bi se steklo ili postiglo nešto drugo. Budući da svaki resurs može biti korišten na drugi način, svaka radnja, izbor ili odluka imaju s njima povezane oportunitetne troškove.
Pariški sporazum o klimatskim promjenama	Sporazum koji su 2015. godine postigle strane potpisnice Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama. Njime se postavlja globalni okvir za izbjegavanje opasnih klimatskih promjena ograničavanjem globalnog zagrijavanja na znatno ispod 2 °C i preduzimanje napora za ograničenje na 1,5 °C. Također ima za cilj da osnaži sposobnost zemalja da se nose s uticajima klimatskih promjena i podrži ih u njihovim naporima u tom smislu.
Plaćanje usluga ekosistema (PES)	Prijenos gotovine ili drugih resursa između korisnika i pružalaca usluga ekosistema. Predstavljaju način operacionalizacije pristupa „korisnik plaća“ u odnosu na usluge ekosistema. Osim što generira sredstva, služi i kao podsticaj i podstrek onima koji upravljaju zemljištem i resursima da očuvaju biodiverzitet i ekosisteme tokom ekonomskih aktivnosti koje obavljaju.
Budžetiranje na osnovu učinka	Napredno programsko budžetiranje koje obično primjenjuju državni organi i agencije da bi pokazali vezu između sredstava poreskih obveznika i rezultata usluga koje pružaju savezne, državne ili lokalne vlasti.
Štetna subvencija	Subvencije namijenjene podršci ili stimuliranju određenog sektora ili aktivnosti koje dugoročno imaju negativne socijalne, ekonomske i/ili uticaje na životnu sredinu. Primjeri uključuju subvencije za podsticanje (neodržive) proizvodnje i eksploatacije u poljoprivredi, kod fosilnih goriva, u vodoprivredi i ribarstvu.
Princip „zagađivač plaća“	Zagađivač treba da snosi troškove mjera za smanjenje zagađenja u zavisnosti od obima štete koja je nanosena društvu ili prekoračenja prihvatljivog nivoa (standarda) zagađenja. Princip „zagađivač plaća“ dio je Deklaracije iz Rija o životnoj sredini i razvoju iz 1992. godine, usaglašene na Konferenciji Ujedinjenih nacija o životnoj sredini i razvoju (UNCED, obično poznata kao Samit o planeti Zemlji).
Privatni investitor	Pojedinci i privredna društva koji ulažu sopstveni novac u neko privredno društvo.
Programsko budžetiranje	Budžet osmišljen za određenu aktivnost ili program.
Zaštićeno područje	Jasno definiran geografski prostor, koji je priznat, namijenjen svrsi i kojim se upravlja, pravnim ili drugim djelotvornim sredstvima, u cilju postizanja dugoročnog očuvanja prirode s pripadajućim uslugama ekosistema i kulturnim vrijednostima.
Upravljanje javnim finansijama	Skup zakona, pravila, sistema i procesa koje suverene države (i vlasti na nivou nižem od centralnog) koriste da bi mobilizirale prihode, opredijelile javna sredstva, sprovodile javnu potrošnju, obračunavale sredstva i sprovodile reviziju. Opći ciljevi upravljanja javnim finansijama su postizanje ukupne fiskalne discipline, opredjeljivanje resursa za prioritetne potrebe i djelotvorno i efikasno opredjeljivanje javnih usluga.
Investitor iz javnog sektora	Država (na centralnom i nižim nivoima do općinskog) kao i organizacije nastale na državnu inicijativu (kao što su razvojne banke i multilateralne finansijske institucije).

Obnavljanje	(za ekosisteme) Svi ključni ekološki procesi i funkcije ponovo su uspostavljeni i sva prvobitna biološka raznovrsnost ponovo je prisutna.
Mali investitor	Pojedinac, neprofesionalni investitor koji kupuje vrijednosne papire za svoj lični račun a ne za neku organizaciju ili za druge. Mali investitori obično posluju preko tradicionalnih ili online brokerskih kuća ili drugih vrsta investicionih računa.
Obnavljajući (revolving) fond	Fond koji se može redovno obnavljati i dopunjavati novim prihodima na redovnoj osnovi.
Vrijednosni papiri	Svako finansijsko sredstvo koje ima vrijednost i kojim se može trgovati. Vrijednosni papiri generalno se klasificiraju ili kao vlasničke (kao što su akcije i udjeli) ili dužničke (kao što su obveznice i tzv. potvrde o zajmu odn. zadužnice, debenture).
Namjenski (sinking) fondovi	Fondovi koji s određenim ciljem povlače fiksni iznos sredstava tokom određenog vremenskog perioda.
SMART indikatori	SMART je akronim, skraćena od engleskih riječi koje znače da su dati indikatori specifični, mjerljivi, dostizni, relevantni i vremenski određeni. Cilj je da se jasno kaže šta treba da se postigne, kada to treba da se ostvari i kako ćete znati kada ste u tome uspješni.
Društveno odgovorno investiranje (DOI, SRI)	Praksa ulaganja novca u privredna društva i fondove koji daju prinos na uložena sredstva i imaju dugoročan pozitivan uticaj na društvo, životnu sredinu i poslovanje.
Bankarstvo za vrste	Sistem trgovine ili razmjene u kome se mogu „zaraditi“ krediti od stvaranja, obnavljanja, unapređenja ili očuvanja prirodnih staništa određenih vrsta, a mogu se i kupiti u cilju kompenzacije ili „neutraliziranja“ negativnih uticaja razvojnih aktivnosti na određenu vrstu i/ili njeno stanište.
Subvencija	Finansijska sredstva ili druge beneficije (obično u obliku isplate u gotovini ili ciljanog smanjenja poreza) koje obično daju država ili javni organ kao podstrek određenim granama, sektorima ili djelatnostima ili da bi se održala niska cijena neke robe ili usluge. Obično se daje subvencija za uklanjanje neke vrste opterećenja, a često se smatra da je to u općem interesu javnosti i da se daje radi unapređenja nekog društvenog dobra ili ekonomske politike.
Doplata	Dodatna naknada ili dažbina koju na cijenu robe ili usluga dodaju proizvođači i trgovci na malo, a plaćaju je kupci i potrošači. U kontekstu zaštite životne sredine to znači da se prikupljaju dodatni prihodi za podršku očuvanju prirode, uključujući tu i pokrivanje troškova poštovanja ekoloških standarda i ublažavanja negativnih uticaja, te „neutraliziranje“ predviđenih naknada koje propisuje država.
Održivi razvoj	Razvoj koji zadovoljava današnje potrebe bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe.
Ciljevi održivog razvoja	Ciljevi održivog razvoja su 17 ciljeva na kojima se temelji Agenda održivog razvoja do 2030. godine koju su usvojile sve države članice Ujedinjenih nacija 2015. godine. Predstavljaju hitan poziv svim zemljama na djelovanje u globalnom partnerstvu i njima se prepoznaje da okončanje siromaštva i drugih lišavanja mora ići uporedo, ruku pod ruku sa strategijama koje poboljšavaju zdravlje i obrazovanje, smanjuju nejednakost i podstiču ekonomski rast – a sve to uz hvatanje u koštac s klimatskim promjenama i rad na očuvanju naših okeana i šuma.
Održivo korištenje	Korištenje biološke raznovrsnosti, ekosistema i obnovljivih prirodnih resursa na način i brzinom koja ne vodi njihovom dugoročnom opadanju, čime se zadržava njihov potencijal da zadovolje potrebe i težnje sadašnjih i budućih generacija.
Vrsta pod prijetnjom ugroženosti	Biljna ili životinjska vrsta za koju se uglavnom smatra da će u bliskoj budućnosti vjerojatno biti ugrožena na svim mjestima gdje se javlja ili značajnom dijelu takvih mjesta.
Starateljski fondovi	Pravno lice koje drži imovinu ili sredstva u ime drugog lica, grupe ili organizacije, što može da se odnosi na novac, imovinu, akcije, poslove ili kombinaciju pomenutog.
Upravnik / staratelj fonda	Fizičko ili pravno lice koje drži imovinu ili sredstva i njima upravlja u korist treće strane.
Princip „korisnik plaća“	Princip „potrošač plaća“ ili „korisnik plaća“ je pristup kod utvrđivanja cijena koji je zasnovan na ideji da je najdjelotvornija raspodjela resursa kada potrošači plaćaju punu cijenu roba ili usluga koje koriste.
Korisničke naknade	Naknada ili dažbina koja se plaća vlasniku objekta za korištenje objekta. Ljudi plaćaju korisničku naknadu za korištenje mnogih javnih usluga i objekata. U kontekstu zaštite životne sredine korisničke naknade, između ostalog, uključuju ulaznice i naknade za aktivnosti u nacionalnim parkovima i zaštićenim područjima.
Preduzetnički kapital	Preduzetnički ili rizični kapital podrazumijeva finansiranje vlasničkog kapitala za nove poslove ili proširenje posla koje dolazi od investitora spolja (kao što su pojedinci, firme s preduzetničkim kapitalom, investicione banke i bilo koje druge finansijske institucije). Osim finansiranja u gotovini, preduzetnički kapital također može podrazumijevati tehnička stručna znanja i stručna znanja za upravljanje.

german
cooperation

DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Za izdavača

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Registrirane kancelarije

Bon i Ešborn, Njemačka

Otvoreni regionalni fond za Jugoistočnu Europu – Implementacija međunarodnih sporazuma u oblasti biodiverziteta (ORF BDU)

GIZ - ORF BDU

Bulevar Mihaila Pupina 115D/IV

Beograd, Srbija

T: +381 (0)11 425 22 88

Kristina.kujundzic@giz.de

giz-serbien@giz.de

<https://www.giz.de/en/worldwide/72799.html>

<http://balkangreenenergynews.com/category/giz-orf-bd/>

Izdanje

maj 2020

Dizajn

Nenad Mirković

Novi Sad, Srbija

Fotografije

Boris Erg

Tekst

Mladen Lazić i Lusi Emerton

Prijevod i lektoriranje

Linguanca Sarajevo - Translation, Interpreting and Localization Company

Stavovi i mišljenja iznijeti u ovoj publikaciji su stavovi i mišljenja autora i ne odražavaju nužno stavove i mišljenja Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH i njemačkog Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ). Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost autora.

Za njemačko Savezno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ).

